

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

А Присвячується актуальним проблемам комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови Нової української школи. Актуалізується роль сучасних вимог до комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови як компонента неперервної освіти й каталізатора розвитку його професіоналізму. Запропоновано трактування визначення комунікативної компетентності вчителя іноземної мови та виділяються її структурні компоненти: когнітивний, практичний, ціннісно-мотиваційний. Аналізуються підходи та принципи проєктування системи підвищення кваліфікації вчителя, зумовлені специфікою Нової української школи. Описуються умови професійно-педагогічного розвитку сучасного вчителя іноземної мови.

Ключові слова: комунікативна компетентність; комунікативна компетентність учителя іноземної мови; система підвищення кваліфікації; Нова українська школа

Актуальність проблеми. Професійна компетентність як особистісна ознака людини базується на комунікативній компетентності, без якої неможливе виконання таких фахових компетенцій, які пов'язані зі спілкуванням, тобто генеруються в системі взаємодії «людина – людина». Нині важливо усвідомити, що багато невдач людини – від невміння спілкуватися, небажання слухати й чути іншого, незнання того, як будувати відносини з іншими людьми. Тобто мова йде про низьку комунікативну компетентність особистості. Актуальність дослідження посилюється також існуючою суперечністю, пов'язаною з невідповідністю вимог суспільства до компетентної у питаннях спілкування особистості та низьким рівнем комунікативної підготовки фахівця.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Кожна наука розглядає те чи інше явище зі своїх позицій й описує своєю мовою. Тому в психології, соціології, лінгвістиці, педагогіці і в суміжних з ними галузях сформовані різносторонні дослідження комунікативної компетентності та її складників. Нині комунікативна компетентність розуміється як: здатність людини (Т. Єжижанська) [3]; володіння вміннями й навичками (О. Кравченко-Дзондза) [7]; готовність і здатність здійснювати спілкування (В. Лучкевич) [9]. Висвітлення проблем, пов'язаних із формуванням комунікативної компетентності в учителів протягом їхньої професійної діяльності було розглянуто в роботах учених (О. Кміть [5], В. Любивий [10], С. Ніколаєва [12] та ін.). У роботах цих авторів показано, що створення спеціальних педагогічних умов в практиці є однією з форм підвищення ефективності розвитку комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови; проведено аналіз теоретичних основ комунікативної компетентності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Феномен комунікативної компетентності є неоднозначним, так як її властивості в різних умовах і ситуаціях проявляються по-різному, та багатогранним, так

як комунікативна компетентність пов'язана з характеристиками інформаційного середовища, з потребами спілкування, з особливостями професійної діяльності сучасного вчителя іноземної мови Нової української школи.

Мета статті – розгляд проблеми комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови Нової української школи.

Викладення основного матеріалу. У фахових періодичних виданнях виділяються наступні аспекти осмислення категорії «компетентність»: компетентність як особистісне новоутворення; компетентність як соціальна презентація; компетентність як освітній результат.

Компетентність також розглядається як результат діяльності, тобто прояву в соціальній сфері знань, умінь і досвіду вирішення певних завдань [2].

Комунікативна компетентність – складне і багатоаспектне явище, в зв'язку з чим існує безліч визначень цього поняття.

Комунікативна компетентність (від лат. *competentia* – домагатися, відповідати) трактується як: здатність вирішувати засобами мови актуальні для суспільства завдання спілкування з побутового, навчального, виробничого та культурного життя; вміння користуватися фактами мови для реалізації цілей спілкування. Здатність реалізовувати лінгвістичну компетенцію в різних умовах мовного спілкування [4, с. 23].

Комунікативна компетентність визначається як: здатність індивіда вирішувати мовними засобами ті чи інші комунікативні завдання в різних сферах і ситуаціях спілкування, являє собою нерозривну єдність двох компонентів – лінгвістичного і соціального, зв'язок певного обсягу лінгвістичних і соціальних знань з вміннями і навичками спілкування [11].

На думку О. Кравченко-Дзондза, комунікативна компетентність – це знання культурних норм, етикету й обмежень в діловому спілкуванні; володіння різнома-

нітними комунікативними, інтерактивними, перцептивними, презентаційними вміннями й навичками, вербальними та невербальними засобами спілкування; моделями, стратегіями, ефективним стилем і формами взаємодії [8].

Існує кілька підходів до визначення структури комунікативної компетентності.

Т. Єжижанська [4] описує компоненти комунікативної компетентності в такий спосіб: лінгвістичний (мовні знання); дискурсивний (володіння способами поведінки в проблемних комунікативних ситуаціях); діяльнісний (використання мови в реальних або наближених до реальних умовах продуктивної діяльності).

О. Кміть [5] виділяє три основних компоненти комунікативної компетентності: мовний (володіння мовною системою як комунікативним кодом); предметний (наявність достатньої інформаційної бази); прагматичний (наявність спеціальних комунікативних умінь).

О. Котенко [6] комунікативну компетентність в узагальненому вигляді визначає наступними компонентами: лінгвістичний (знання про систему, що вивчається і сформовані на їх основі навички оперування мовними (лексико-граматичними і фонетичними) засобами спілкування); прагматичний (знання, навички та вміння, що дозволяють розуміти і породжувати іншомовні висловлювання відповідно до конкретної ситуації спілкування, мовного завдання і комунікативного наміру); соціолінгвістичний (знання, навички та вміння, що дозволяють здійснювати мовне і немовне спілкування з носіями мови, що вивчається відповідно до національно-культурних особливостей чужого лінгвосоціуму).

Як бачимо, характеризуючи компонентний склад комунікативної компетентності як складного наукового поняття, різні автори виділяють різну кількість її складників, пропонують різні терміни для їхньої номінації.

Показниками комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови є наступні [8]: досконале володіння складними комунікативними навичками і вміннями (вміння будувати стосунки з іншими людьми, виступати перед аудиторією, вміння вербалізувати думки); формування адекватних умінь у нових соціальних структурах (безпосереднє й опосередковане спілкування); знання норм, правил і обмежень в іншомовному спілкуванні, володіння його технологією (орієнтованість на отримання конструктивного результату, пов'язаного з обговоренням суперечливого положення); знання звичаїв, традицій, етикету в галузі іншомовного спілкування: дотримання пристойності, вихованість: орієнтація в комунікативних засобах іншомовного спілкування.

Виходячи з вищезначеного, варто зазначити, що Н. Майєр [11] визначає показниками комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови:

– культура вербальної і невербальної експресії (експресія – вираження почуттів, переживань, виразності);

– культура рівнопартнерського діалогу; конфліктна компетенція (наявності спеціальних знань і вмінь щодо своєчасного виявлення протиріч і вибору адекватних способів їхнього дозволу);

– знання психологічних закономірностей розвитку міжособистісних відносин і технології їхнього цілеспрямованого формування;

– творчий підхід до системи педагогічно доцільних взаємин; конструктивне рішення конфліктів і протиріч; знання психології спілкування.

Проаналізувавши узагальнені положення підходів до визначення й структури комунікативної компетентності, а також спираючись на сучасну мету навчання іноземної мови (підготовка до реальної міжкультурної комунікації), представимо структуру комунікативної компетентності вчителя іноземної мови [8]:

1. Когнітивний компонент. Основним складником даного компонента будуть професійні комунікативні знання. У структуру даних знань включені наступні складники: 1) лінгвістична (знання про систему, що вивчається; знання усної та письмової форми лексичних одиниць, їхньої структури, значення, їхньої морфолого-синтаксичної поведінки, контекстів їхнього звичайного вживання); 2) міжкультурна (знання про інші культури або групи, особливості інтерактивної поведінки в ділових ситуаціях іншої мовної спільності, знання семантики і зв'язків слів, понять; знання загальних і різних ознак культур, способів їхнього мовного і немовного вираження); 3) соціально-психологічна (знання психологічних основ професійного спілкування: засобів і способів взаємодії, законів встановлення міжособистісних контактів, а також комунікативної техніки).

Як показує попередній аналіз комунікативної компетентності, практично всі дослідники підкреслюють, що її характер проявляється в практичній діяльності особистості з реалізації вмінь доброзичливого, конструктивного міжособистісного і міжкультурного спілкування.

2. Практичний компонент. Даний компонент включає сукупність професійних комунікативних умінь: 1) уміння вільно використовувати лінгвістичні знання в процесі комунікації для адекватного вираження інформації; 2) уміння співвідноситися з внутрішнім станом, розвитком самовизначення людини з іншої культурної групи, вміння сприймати чужу і будувати свою промову в рамках культури країни досліджуваного і рідної мови в різних ситуаціях спілкування; 3) уміння впливати на особистість і колектив, керувати своєю поведінкою, що означає володіння своїм організмом (міміка, пантоміміка), емоціями, настроєм.

3. Ціннісно-мотиваційний компонент. Мотивація як сукупність причин психологічного характеру, що пояс-

нують поведінку людини, характеризує потреби, мотиви, інтереси людини.

Цінності, що розглядаються О. Кміть як специфічно соціальні визначення об'єктів навколишнього світу, що виявляють їхнє позитивне або негативне значення для людини і суспільства [5], виконують роль орієнтиру в дійсності, відображаються в свідомості людини як ціннісні орієнтації, входять до психологічної структури особистості й служать джерелом мотивації її поведінки.

Національні та загальнолюдські цінності визначають поведінку людини, дозволяють оцінювати свої вчинки і дії, поведінку інших людей з точки зору певних уявлень, вибирати кращий спосіб спілкування.

Даний компонент визначається системою мотивів, цінностей і смислів учня про розуміння, правильним застосуванням, вільним оперуванням отриманими знаннями й уміннями, самостійним пошуком відсутніх знань, перенесенням відомих способів дій у нові для нього, нетипові ситуації, проявом активності думки, ініціативності, самостійності в оцінці своїх дій. Компонент передбачає також формування соціально-настановних і ціннісно-орієнтаційних схильностей учнів до міжкультурної комунікації та обміну, а також розвиток толерантності по відношенню до інших країн, народів, культур і соціальних груп. Ці складники мають бути виражені особовим сенсом для того, хто навчається, і є основним показником високого рівня розвитку професійної комунікативної компетентності.

Даний компонент органічно входить до структури професійної комунікативної компетентності вчителя іноземної мови, так як передбачає характеристику цінностей, інтересів, цілей, мотивів участі людини в професійній комунікативній діяльності.

Усі виділені компоненти взаємопов'язані, складають «повний набір, з якого не можна виключити жодного компонента, не порушивши обумовленості» [6], тобто є необхідними й достатніми для характеристики структури комунікативної компетентності вчителя іноземної мови.

Результати дослідження. Таким чином, під комунікативною компетентністю вчителя іноземної мови будемо розуміти інтегративну особистісну характеристику, що представляє собою єдність теоретичної, практичної і морально-психологічної готовності до здійснення іншомовного міжособистісного та міжкультурного професійного спілкування.

У професійній діяльності вчитель бере участь у різних видах комунікації: міжособистісне спілкування відбувається в комунікативних видах (вчитель – учень, учень – батьки, вчитель – колеги та ін.); групове, внутрішньогрупове, міжгрупове спілкування здійснюється в навчальних, дослідницьких групах, методичних об'єднаннях, радах; внутрішньокорпоративна комунікація включає педагога в організаційні процеси розвитку

закладу освіти. Крім того, вчитель бере участь у зовнішніх корпоративно-комунікативних заходах (рекламних акціях, вечорах зустрічей, конкурсах тощо); мережева комунікація передбачає участь учителя іноземної мови в дистанційних конференціях і семінарах, в створенні освітніх проєктів.

Н. Білик, розглядаючи проблему комунікативної компетентності як професійної якості вчителя закладу загальної середньої освіти, підкреслює, що «набуття вчителями комунікативної компетентності відбувається під час проведення різних заходів та реалізації різних форм освітньої діяльності у школах новаторства України. Школи новаторства широко застосовують різні форми комунікації і розповсюдження інноваційного педагогічного досвіду: науково-практичні конференції, веб-конференції, методичні фестивалі, Інтернет-фестивалі, методичні студії, педагогічні мости, семінари-практикуми, лекції, тренінги, педагогічні форуми, «круглі столи», консультації, відеокастомарафон, веб-марафон, творчі звіти, презентації авторських лабораторій, опорних закладів освіти; моделювання уроків; обговорення й рецензування педагогічних та управлінських проєктів; виставки педагогічних ідей і технологій; створення творчих груп із педагогів, які бажають розробити методичний матеріал за певною темою; створення професійного портфоліо тощо [14, с. 197–198].

З огляду на вищезазначене, підкреслимо, що сучасний учитель англійської мови повинен мати багато рис, які будуть впливати на грамотне проведення уроків та їхню якість:

- чітко сформована програма і знайомство з освітнім процесом у різних закладах освіти. Завдяки цьому критерію постійний процес навчання з учнями не буде нагадувати «перестрибування» з однієї теми на іншу без чіткої системи;

- вміння аналізувати попередні уроки та їхній результат. Це робиться для того, щоб допомогти освоїти мову в цілому, для кожного уроку і класу окремо;

- вміння зацікавити учня і пробудити в ньому цікавість до англійської мови. Завдяки позитивному психологічному клімату засвоєння знань буде відбуватися набагато ефективніше;

- вимогливість до учня, яка поєднується з гнучкістю проведення уроків. Таке поєднання дозволяє домогтися результатів, оскільки постійний вільний формат уроків призведе до розслабленості учня.

На наш погляд, також важливо звернути увагу на інформування, яка є в портфоліо вчителя англійської мови:

- досвід проведення уроків для учнів. За рахунок досвіду формується методика навчання, спрямована на конкретну мету, яку хоче досягти учень (написання тестів з мови, контрольних);

- проживання в англійськомовних країнах. Завдяки цьому вчитель матиме не тільки досвід навчання розмов-

ної мови, але й допоможе сформувати «мовну інтуїцію» учня, вчасно усунути помилки;

– блоги вчителів англійської мови: в текстовому і відео-форматах. Стежачи за блогами, можна зрозуміти, якої методики дотримується вчитель і на що звертає основну увагу.

Висновки дослідження. Отже, розвиток комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови Нової української школи в ході вирішення професійних завдань відбувається завдяки розвитку і систематизації знань про сутність педагогічної діяльності, освоєння технік ефективної міжособистісної, групової та колективної взаємодії, організації та управління монологічної та діалогічної форм іншомовного мовлення, оволодіння основами аргументації, специфікою вербальних і невербальних засобів іншомовного спілкування, подолання бар'єрів спілкування й розвитку впевненості в собі й здатності до самовираження в комунікації.

Перспективи подальших розвідок. Проблема комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови Нової української школи потребує подальших досліджень. Зокрема, наукового обґрунтування та експериментальної перевірки потребують методи, форми, технології процесу вдосконалення рівня комунікативної компетентності сучасного вчителя іноземної мови.

Список використаних джерел

- Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
- Гаврілова Л. Г. Формування професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови початкової школи засобами ІКТ. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 60, вип. 4. С. 300–311.
- Єжижанська Т. С. Основні підходи до вивчення комунікації. *Наукові записки [Національного університету Острозька академія]. Серія : Культура і соціальні комунікації*. 2015. № 2. С. 28–35.
- Єжижанська Т. С. Проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія : Культура і соціальні комунікації*. 2012. Вип. 3. С. 23–31.
- Кміть О. Структура і зміст професійної компетентності вчителя англійської мови початкової школи. URL : <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=14834&chapter=1>. (Дата звернення: 20 листоп. 2019 р.).
- Котенко О., Руднік Ю. Моделювання процесу підготовки вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов. *Імідж сучасного педагога*. 2016. № 10 (169). С. 34–39.
- Кравченко-Дзюндза О. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності студентів. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2016. № 1. С. 98–103.
- Кравченко-Дзюндза О. Формування комунікативної компетенції студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. № 10. С. 205–208.
- Лучкевич В. Комунікативна спрямованість навчання іноземної мови у системі професійної підготовки вчителів-філологів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць*. Київ ; Вінниця, 2013. Вип. 34. С. 386–390.
- Любимий В. А. Технологія рейтингування і формування комунікативної компетентності. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія : Педагогічні науки*. 2016. Вип. 30. С. 88–94

- Майер Н. В. Особливості професійно-методичної діяльності майбутніх викладачів французької мови. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 1. С. 175–180.
- Ніколаєва С. Ю. Міжкультурна іншомовна освіта в Україні: ключові проблеми. *Іноземні мови: наук.-метод. журнал*. 2016. № 2. С. 3–9.
- Нова українська школа: концептуальні засади реформування загальної школи URL : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/17/mon.pdf>. (Дата звернення: 20 листоп. 2019 р.).
- Bilyk N. I. Communicative competence as a professional quality of teacher for general secondary education. *Theory and practice of introduction of competence approach to higher education in Ukraine* : monograph / edit. S. T. Zolotukhina, I. M. Trubavina. Vienna: Premier Publishing, 2019. P. 191–201. ISBN 978-3-903197-55-8

References

- Nikolaieva, S. Yu. (Ed.). (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka*: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
- Havrilova, L. H. (2017). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv anhliiskoi movy pochatkovoї shkoly zasobamy IKT. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 60, 4, 300-311 [in Ukrainian].
- Yezhyzhanska, T. S. (2015). Osnovni pidkhody do vyvchennia komunikatsii. *Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu Ostrozka akademiia]. Serii: Kultura i sotsialni komunikatsii*, 2, 28-35 [in Ukrainian].
- Yezhyzhanska, T. S. (2012). Problemy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv. *Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»]. Serii: Kultura i sotsialni komunikatsii*, 3, 23-31 [in Ukrainian].
- Kmit, O. Struktura i zmist profesiinoi kompetentnosti vchytelia anhliiskoi movy pochatkovoї shkoly. Retrieved from <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=14834&chapter=1> [in Ukrainian].
- Kotenko, O., & Rudnik Yu. (2016). Modeliuvannia protsesu pidhotovky vchyteliv pochatkovoї shkoly do zastosuvannia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia inozemnykh mov. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 10 (169), 34-39 [in Ukrainian].
- Kravchenko-Dzondza, O. (2016). Pedahohichni umovy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Serii: Pedahohichni nauky*, 1, 98-103 [in Ukrainian].
- Kravchenko-Dzondza, O. (2014). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii studentiv u protsesi vyvchennia kulturolohichnykh dystsyplyn. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 10, 205-208 [in Ukrainian].
- Luchkevych, V. (2013). Komunikatyvna spriamovanist navchannia inozemnoi movy u systemi profesiinoi pidhotovky vchyteliv-filolohiv. In *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy: zb. nauk. prats.* (Is. 34, pp. 386-390). Kyiv; Vinnytsia [in Ukrainian].
- Liubyyi, V. A. (2016). Tekhnolohiia reytynhuvannia i formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Serii: Pedahohichni nauky*, 30, 88-94 [in Ukrainian].
- Maiier, N. V. (2014). Osoblyvosti profesiino-metodychnoi diialnosti maibutnykh vykladachiv frantsuzkoi movy. *Naukovi zapysky [Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia]. Psykholoho-pedahohichni nauky*, 1, 175-180 [in Ukrainian].
- Nikolaieva, S. Yu. (2016). Mizhkulturna inshomovna osvita v Ukraini: kliuchovi problemy. *Inozemni movy*, 2, 3-9 [in Ukrainian].
- Nova ukrainiska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia zahalnoi shkoly. Retrieved from <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/17/mon.pdf> [in Ukrainian].
- Bilyk, N. I. (2019). Communicative competence as a professional quality of teacher for general secondary education. In S. T. Zolotukhina, I. M. Trubavina (Eds.), *Theory and practice of introduction of competence approach to higher education in Ukraine* : monograph (pp. 191-201). Vienna: Premier Publishing.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 11.11.2019

Булак Наталья, Карпова Тамара. Коммуникативная компетентность современного учителя иностранного языка Новой украинской школы.

А *Посвящается актуальным проблемам коммуникативной компетентности современного учителя иностранного языка Новой украинской школы. Актуализируется роль современных требований к коммуникативной компетентности современного учителя иностранного языка как компонента непрерывного образования и катализатора развития его профессионализма. Предложено трактование определения коммуникативной компетентности учителя иностранного языка и выделяются её структурные компоненты: когнитивный, практический, ценностно-мотивационный. Анализируются подходы и принципы проектирования системы повышения квалификации учителя, обусловленные спецификой Новой украинской школы. Описываются условия профессионально-педагогического развития современного учителя иностранного языка.*

Ключевые слова: коммуникативная компетентность; коммуникативная компетентность учителя иностранного языка; система повышения квалификации; Новая украинская школа

Bulak Natalia, Karpova Tamara. Communicative Competence of the Modern Foreign Language Teacher of the New Ukrainian School.

С *The paper is devoted to the actual issues of communicative competence of modern foreign language teachers of New Ukrainian school. The role of modern requirements for the communicative competence of a modern teacher of a foreign language as a component of continuing education and a catalyst for the development of teachers professionalism is being actualized. Authors proposes interpretation of the definition of communicative competence and foreign language teachers and its structural components: cognitive, practical, values and motivation; analyzes some approaches and principles of designing a teacher training system due to specifics of New Ukrainian school; describes conditions of professional and pedagogical development of a modern teacher of a foreign language are described.*

Key words: communicative competence; communicative competence of foreign language teacher; training system; New Ukrainian School

Булак Наталія Петрівна, директорка Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 122, вчителька англійської мови

E-mail: almazik5555@ukr.net

Карпова Тамара Миколаївна, вчителька англійської мови Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 139

E-mail: kataniko@i.ua